

POSUDEK NA BAKALÁŘSKOU PRÁCI

autor práce: Jan Demuth

téma práce: Bilaterální vztahy USA a ČLR v době úřadování G. H. W. Bushe
a W. F. Clintona, se zaměřením na politiku lidských práv

autor posudku: Mgr. Jana Sehnálková, Institut mezinárodních studií, FSV UK

datum: 5. června 2009

Předložená práce Jana Demutha se zabývá vztahy mezi USA a ČLR během administrativy prezidenta George H. W. Bushe a Billa Clintona se zvláštním zaměřením na roli lidských práv v čínsko-amerických vztazích. V první kapitole autor začíná poněkud obsírně popisem narůstající důležitosti otázky respektování lidských práv a diskusí o tom, zda-li je koncept lidských práv platný univerzálně či zda-li si jej různé kultury vysvětlují po svém. Poté přechází ke krátkému úvodu do čínsko-amerických vztahů, věnuje se potlačení studentských demonstrací na Náměstí Nebeského klidu a naznačuje, že po skončení studené války se prohlubuje rozkol mezi Pekingem a Washingtonem ohledně jejich role v novém uspořádání světa, který se odráží i v rozdílném přístupu k otázce lidských práv.

Ve druhé kapitole autor charakterizuje dilema amerického prezidenta George H. W. Bushe ve vytváření politiky vůči ČLR. Bush, který měl vůči Číně silné pouto ještě z dob, kdy pracoval v Pekingu jako představitel amerického zastupitelského úřadu, se musel potýkat na jedné straně se zvýšeným tlakem na posílení sankcí po událostech na Náměstí Nebeského klidu a na straně druhé s nátlakem ze strany amerických korporací, které nechtěly přijít o přístup na čínský trh. Podle autora USA v reakci na Tchien-an-men chtěly využít situace ke zvýšení nátlaku a přinucení Pekingu k respektování základních lidských práv – taková politika našla podporu v Kongresu a u americké veřejnosti, zatímco Bílý dům se spíše snažil udržet kontinuitu čínsko-amerických vztahů. Srážku mezi Kongresem a Bílým domem autor ilustruje na příkladu projednávání prodloužení doložky nejvyšších výhod. Bushův pragmatismus nakonec převládl, sankce přijaté těsně po Tchien-an-menu byly postupně odbourávány, čínsko-americké vztahy se postupně normalizovaly a otázka prosazování lidských práv byla odsunuta do pozadí.

Bushův přístup vůči ČLR se stal jedním z cílů útoků demokratického kandidáta na prezidentský úřad Billa Clintona (kapitola 3), který ve své kampani přislíbil opět postavit otázku lidských práv do popředí amerických zájmů. Jako prezident ale Clinton svůj idealismus velmi brzy po nástupu do úřadu opustil a při dalším hlasování o prodloužení doložky nejvyšších výhod se zachoval spíše pragmaticky, když ji na další rok, byť s podmínkami, prodloužil. Snaha o angažování Číny (*engagement*) se promítla do dalších vstřícných kroků vůči Pekingu (např. snahy o zintenzívnění vojenské spolupráce). Autor popisuje prohlubující se rozpor v administrativě, kde na jedné straně stojí kritici čínských poměrů tlačící na Peking v otázce lepší ochrany lidských práv, zatímco na druhé straně stojí zastánci posílení čínsko-amerických vztahů nejen kvůli ekonomickým hlediskům, ale i

s ohledem na potřebu spolupráce ve snaze vypořádat se se stále agresivnější Severní Koreou. Tyto spory rozdělily i samotnou administrativu (např. spor mezi ministerstvem zahraničí a ministerstvy obchodu a financí). Poslední část třetí kapitoly je věnována krizi v Tchajwanské úžině v letech 1995-1996, která definitivně upozadila jakoukoliv diskusi o důležitosti lidských práv v ČLR, na druhé straně však prostřednictvím podpory Tchaj-wanu USA jasně dokázaly, že podporují liberalizaci a demokratizaci v jihovýchodní Asii. Kontrolovaná reakce USA na masivní vojenská cvičení ČLOA v Tchajwanské úžině a následné setkání amerického a čínského prezidenta v Pekingu a Washingtonu napověděly, že spolupráce s Čínou (především v ekonomické oblasti) je pro Washington prioritou.

Z obsahového hlediska má práce několik nedostatků. Zejména v první části práce věnuje prostor otázkám, které pro dané téma nejsou až tak relevantní: např. formování politiky lidských práv na půdě OSN – namísto toho by práci spíše prospěla konkrétnější diskuse o roli lidských práv v americké zahraniční politice. Z textu také není úplně jasné, jakou roli, jestli nějakou, hrála otázka lidských práv během Tchajwanské krize v letech 1995-96. Autor se také mohl konkrétněji a více analyticky zaměřit na projednávání čínské otázky na půdě amerického Kongresu, větší prostor mohl také věnovat lobbyngu amerických korporací, jejichž nátlak významně ovlivnil postoj jak Bushovy, tak i Clintonovy administrativy a konečný přístup Kongresu k otázce prodloužení doložky nejvyšších výhod. Je škoda, že se autor v některých klíčových pasážích textu nepouští do hlubší analýzy. Např. na straně 23 autor píše, že „Bílý dům, pozorující jakou míru sympatií u americké veřejnosti demokratická hra na lidskoprávní strunu vzbuzovala, brzy přehodnotil své argumenty rovněž ve prospěch lidských práv“, aniž by toto tvrzení dále vysvětlil. S ohledem na projednávání udělení doložky nejvyšších výhod v roce 1991 autor pozoruje, že velká část amerického Kongresu se stavěla proti prodloužení doložky, která přesto byla Kongresem schválena díky přesvědčovací schopnosti prezidenta Bushe. Bylo by jistě zajímavé, pokud by autor toto své tvrzení detailněji rozpracoval – jakým způsobem dosáhl Bílý dům toho, že doložka nejvyšších výhod pro ČLR v americkém Kongresu byla nakonec schválena? Autor také zcela opomíjí projednávání doložky v roce 1992.

Práce se také potýká s několika faktografickými, stylistickými a gramatickými nedostatky. AFL-CIO je pouze americkou, ne americko-kanadskou, odborovou organizací. Na str. 47 autor hovoří o neexistujícím „dodatku k Taiwan Relations Act (Zákon o vztazích s Tchaj-wanem). V textu se objevuje několik nejasných formulací: např. lidská práva zaujímala „nepříhodné postavení“ (str. 8), „pragmatické pojetí vedení zahraniční politiky“ (str. 22). Vzhledem k tomu, že autor hovoří o „kulturním relativismu“, bylo by vhodné tento termín v úvodu vysvětlit. V textu se také objevují anglicismy a nesprávné překlady: autor hovoří o „reportech“ Human Rights Watch, „Pelosi billu“ (str. 35). „Executive order“ (str. 24, 25) autor překládá jako výkonné nařízení, byť vhodnější překlad by byl „nařízení výkonné moci“. Pro neziskové organizace autor používá zkratky NGO's (správně NGOs), byť v češtině se běžně používá termín neziskový sektor.

Pro snadnější orientaci v textu by bylo vhodné za každým datem uvést rok, u zmíněných zákonů by bylo vhodné v poznámce pod čarou uvést datum schválení zákona. Text by měl projít ještě jednou jazykovou redakcí, aby se eliminovaly překlady a gramatické chyby (např. „soukromích“ (str. 48), „USA zintenzivnili“ (str. 46).

Autor ve své práci vychází z poměrně velkého množství literatury (jejíž seznam stejně jako poznámky pod čarou by zasloužily grafickou úpravu), mohl však více pracovat s primárními zdroji (projevy prezidentů, návrhy zákonů, atd.), které jsou dostupné online. Práce je doplněna o tabulky a grafy, které však nejsou propojené s textem.

I přes výše zmíněné výhrady práce splňuje požadavky kladené na bakalářské práce.
Proto práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.